

I

(Rezolucje, zalecenia i Opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

459. sesja PLENARNA W DNIACH 20 I 21 STYCZNIA 2010 R.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie opieki nad małymi dziećmi i ich kształcenia,”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2010/C 339/01)

Sprawozdawca: **Mária HERCZOG**

Dnia 14 lipca 2009 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

opieki nad małymi dziećmi i ich kształcenia.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 4 grudnia 2009 r.

Na 459. sesji plenarnej w dniach 20–21 stycznia 2010 r. (posiedzenie z 20 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 194 głosami – 3 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

Wstęp

Państwa członkowskie ponoszą odpowiedzialność za edukację wszystkich dzieci znajdujących się na ich terytorium oraz za opiekę nad nimi. Istnieją różne formy kształcenia i opieki, a w ciągu ostatnich 15 lat ich nazwy, istota i cele zmieniły się. Definicje i słownictwo stosowane w odniesieniu do opieki nad małymi dziećmi zmieniły się. Kształcenie dzieci i opieka nad nimi nie odnoszą się tylko do zapewnienia dziecku bezpiecznego otoczenia, lecz także do edukacji i opieki, jakich dziecko potrzebuje, by dobrze się rozwijać i wykorzystywać swój potencjał, otrzymując także wsparcie emocjonalne, fizyczne, społeczne i edukacyjne, jakiego potrzebuje. Kształcenie małych dzieci i opieka nad nimi

polegają na szeregu usług dla dzieci od urodzenia do wieku przedszkolnego. Opieka pozaszkolna odnosi się do usług skierowanych do dzieci w wieku szkolnym poza lekcjami, po południu, w weekendy i podczas ferii i wakacji.

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet docenia i wspiera starania czynione przez Komisję Europejską i państwa członkowskie w celu rozwinięcia i wzmocnienia opieki nad dziećmi, charakteryzującej się wysoką jakością, przystępnymi cenami i dostępnością, w tym struktur kształcenia małych dzieci i opieki nad nimi. Jednocześnie należy podjąć wiele dalszych kroków, by zapewnić świadczenie usług wszystkim dzieciom.

1.2 Komitet zgadza się, że duże znaczenie ma całościowe i kompleksowe podejście do zagadnień związanych z opieką nad dziećmi, co pozwala lepiej zrozumieć powiązane ze sobą procesy i zapewnić rozwój ludzki, społeczny i gospodarczy. Państwa członkowskie muszą stwarzać jednostkom i rodzinom możliwość dokonywania osobistych wyborów, podejmowania decyzji i wyrażania swoich preferencji w zakresie formy i okresu trwania opieki nad dziećmi. W związku z tym decydenci polityczni powinni brać pod uwagę różne potrzeby, konkurujące ze sobą wartości oraz interesy w następujących kwestiach:

- dobro dziecka (1);
- pomoc rodzicom, kształcenie rodziców, usamodzielnienie ich w działaniach;
- demografia (w tym niski wskaźnik urodzeń i szybko rosnąca liczba emerytów);
- potrzeby rynku pracy;
- kształcenie i uczenie się przez całe życie;
- równość szans mężczyzn i kobiet;
- różnice w rozmieszczeniu geograficznym (miasta, wieś, obszary oddalone);
- godzenie życia zawodowego, rodzinnego i prywatnego;
- kształcenie dzieci i opieka nad dziećmi charakteryzujące się wysoką jakością, przystępną ceną i dostępnością;
- zaangażowanie obywatelskie;
- solidarność międzypokoleniowa;
- walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

1.3 Komitet jest świadom różnic w polityce rodzinnej poszczególnych krajów, a w konsekwencji w polityce w dziedzinie opieki nad dziećmi. Cele ustalone w Barcelonie i w związanych z tym tematem dokumentach UE są jednak dość uniwersalne (2).

1.4 Komitet podkreśla potrzebę skupienia się na szczególnych grupach dzieci, przede wszystkim na najbardziej narażonej grupie dzieci o szczególnych potrzebach: niepełnosprawnych, należących do mniejszości etnicznych, dotkniętych wykluczeniem społecznym oraz dzieciach pozbawionych opieki rodziców; w przypadku takich dzieci opieka odgrywa ważną rolę, przygotowując je do szkoły i osiągania sukcesów w nauce. Komitet wzywa także do zapewnienia dodatkowej pomocy rodzicom dzieci z tych grup.

(1) W kontekście strategii Komisji „W kierunku strategii UE na rzecz praw dziecka” przyjętej 4 lipca 2006 r. (<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12555.htm>).

(2) Rada Europejska, która obradowała w Barcelonie w marcu 2002 r., podkreśliła znaczenie, jakie ma opieka nad dziećmi dla wzrostu i zapewnienia równych możliwości, i wezwała państwa członkowskie, by usunęły czynniki zniechęcające kobiety do aktywności zawodowej oraz dążyły – z uwzględnieniem zapotrzebowania na opiekę nad dziećmi oraz zgodnie z krajowymi schematami w tym zakresie – do zapewnienia tej opieki do 2010 r. przynajmniej dla 90 % dzieci w wieku od 3 lat do wieku objęcia obowiązkiem szkolnym oraz przynajmniej dla 33 % dzieci w wieku poniżej 3 lat.

1.5 Komitet, zgodnie z agendą społeczną i innymi odnośnymi dokumentami określającymi politykę, dostrzega w opiece nad dziećmi charakteryzującej się wysoką jakością szansę na poprawę jakości życia i pogodzenie życia zawodowego z prywatnym i rodzinnym w przypadku wszystkich członków rodziny, a także zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy i umożliwienie rodzinie uzyskania większych dochodów.

1.6 Komitet z zadowoleniem przyjmuje fakt, że istnieją różne formy opieki i usług dla dzieci w różnym wieku; oprócz zajęć dla dzieci, które nie osiągnęły jeszcze wieku szkolnego, dostępne są także zajęcia pozaszkolne, rekreacyjne i nieformalne zajęcia edukacyjne. Wszystkim dzieciom należy zapewniać opiekę charakteryzującą się wysoką jakością, przystępną ceną i dostępnością.

1.7 Sektor opieki nad dziećmi szybko się powiększa. Aby zapewnić bardziej różnorodny wachlarz usług zgodnych ze zróżnicowanymi potrzebami, należy jednak nadal pracować nad poprawą kwalifikacji i ich uznawania, równowagi płci, prestiżu i wynagradzania pracowników w ramach formalnych, a zwłaszcza nieformalnych struktur opieki nad dziećmi. Celem jest zapewnienie kształcenia i opieki wszystkim dzieciom, należy jednak pamiętać, że potrzebne jest elastyczne, trwałe i otwarte podejście, aby zapewnić szeroką gamę usług, które będą odpowiadały prawom i potrzebom różnych grup dzieci.

1.8 Potrzeby rodzin i dzieci mieszkających w obszarach i regionach oddalonych, o niekorzystnych warunkach gospodarowania, powinny być uwzględniane w pełniejszy i bardziej złożony sposób, obejmujący zaangażowanie wspólnoty i wsparcie publiczne. Różne formy usług: zintegrowane, świadczone w domu lub przez rodziców, mogą być odpowiednie w zależności od różnych potrzeb dzieci i ich rodzin.

1.9 Komitet zdecydowanie popiera uznanie odpowiedzialności państw członkowskich oraz rosnące zaangażowanie partnerów społecznych w działania na rzecz poprawy uniwersalnych, elastycznych możliwości kształcenia i opieki dla wszystkich dzieci oraz wykorzystywanie przez nich wszelkich możliwych sposobów wspierania dostępności i powodzenia kształcenia i opieki. Pracodawcy mogą zapewniać opiekę nad dziećmi lub wspierać ją finansowo, a związki zawodowe i organizacje społeczeństwa obywatelskiego mogą pomóc w uświadamianiu jej znaczenia i wspierać prowadzoną ocenę możliwości i rezultatów. Państwa członkowskie mogą ustalić zachęty podatkowe dla pracodawców, którzy organizują kształcenie dzieci i opiekę nad nimi.

1.10 Uwzględniając wspólne zasady modelu *flexicurity* i podejścia do pracy zgodnego z cyklem życia, Komitet uważa, że propozycję tę należy analizować w kontekście trudności związanych z potrzebami w zakresie opieki nad dziećmi w wieku poniżej 3 lat i w wieku szkolnym oraz ich kształcenia. W tym zakresie dobrze sprawdziło się zastosowanie elastycznego czasu pracy dla rodziców, wynegocjowanego przez wszystkich partnerów.

1.11 Partnerzy społeczni odgrywają ważną rolę we wspieraniu wdrażania przez państwa członkowskie polityki w zakresie kształcenia dzieci i opieki nad nimi oraz podejścia kompleksowego.

2. Kontekst

2.1 Już zalecenie Rady w sprawie opieki nad dziećmi (92/241/EWG), w którym mowa o ustanowieniu kryteriów określania jakości usług w zakresie opieki nad dziećmi w roku 1992, świadczyło o nadaniu opiece nad dziećmi dużego znaczenia. Od tamtej pory jednak zakres i zasięg opieki nad dziećmi znacznie się zmieniły. W roku 1996 cele „Sieci opieki nad dziećmi” Komisji Europejskiej koncentrowały się na jakości usług dla małych dzieci, a nie na liczbie czy odsetku małych dzieci korzystających ze struktur kształcenia i opieki.

2.2 W UE obejmującej 25 państw ⁽³⁾ liczbę dzieci poniżej wieku obowiązku szkolnego szacowano na ok. 30 mln. Spośród nich mniej niż 25 % dzieci w wieku poniżej 3 lat uczęszczało do placówek formalnej opieki nad dziećmi, a wśród dzieci w wieku od 3 lat do wieku szkolnego odsetek ten wynosił ponad 80 %. Istniały znaczne różnice między państwami członkowskimi w zależności od ich polityki krajowej, systemów urlopów macierzyńskich lub rodzicielskich, tradycji i wartości. Istnieją także duże różnice pod względem form i jakości opieki oraz czasu i dni, które dzieci spędzają w placówkach.

2.3 Usługi w zakresie kształcenia małych dzieci i opieki nad nimi znajdują się w państwach członkowskich UE na różnych etapach rozwoju i nadal są jednym z najszybciej rozwijających się rynków w dziedzinie opieki w Europie. Częściowo wiąże się to z celami barcelońskimi, lecz potrzebne jest silniejsze zaangażowanie, by zapewnić wszystkim dzieciom możliwość korzystania z różnych form opieki, nie zapominając o różnych korzeniach i potrzebach dzieci i rodzin.

2.4 Kwestia zapewnienia wysokiej jakości usług w zakresie opieki nad dziećmi jako ważny element dążenia do równości płci i zwiększania udziału kobiet w rynku pracy została podkreślona przez Radę Europejską i Komisję oraz włączona do celów barcelońskich z roku 2002. Zapisaną ją także w strategii lizbońskiej w latach 2000 i 2008. Sprawozdanie Komisji z realizacji celów barcelońskich w zakresie zapewnienia opieki nad dziećmi do czasu osiągnięcia przez nie wieku obowiązku szkolnego zawiera analizę osiągnięć i dalszych obowiązków w tej dziedzinie. „Państwa członkowskie powinny usunąć czynniki zniechęcające kobiety do uczestniczenia w rynku pracy i dążyć, uwzględniając popyt na usługi opiekuńcze dla dzieci i zgodnie z krajowymi wzorcami zapewniania opieki dla dzieci, do zapewnienia do roku 2010 opieki dla dzieci w odniesieniu do przynajmniej 90 % dzieci w przedziale od trzech lat do wieku objęcia powszechnym obowiązkiem nauczania oraz przynajmniej 33 % dzieci poniżej

trzeciego roku życia” ⁽⁴⁾. W niektórych krajach konieczne jest podjęcie większych starań w celu osiągnięcia niezbędnych środków wykonawczych.

2.5 Komisja Europejska w komunikacie w sprawie zmian demograficznych uznała, że czynnikiem przyczyniającym się do starzenia się Europy jest niski wskaźnik urodzeń, który prowadzi do kurczenia się siły roboczej i wymaga większych wydatków publicznych ⁽⁵⁾. Rada Europejska w marcu 2006 r. podkreśliła, że aby osiągnąć wzrost gospodarczy, dobrobyt i konkurencyjność, potrzeba większej równowagi między życiem zawodowym a osobistym i zatwierdziła europejski pakt na rzecz równości płci ⁽⁶⁾. W swoim drugim komunikacie, dotyczącym promowania solidarności między pokoleniami, Komisja porusza kwestię zmian demograficznych i społecznych oraz możliwych trudności w finansowaniu i dostarczaniu towarów i usług, w tym opieki nad dziećmi ⁽⁷⁾.

2.6 Obywatele i przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, z którymi konsultowała się Komisja, wyrazili zaniepokojenie faktem, że rodzicielstwo ma o wiele większy wpływ na perspektywy zawodowe kobiet niż mężczyzn. Stopa zatrudnienia kobiet mających dzieci na utrzymaniu wynosi tylko 65 %, w porównaniu z wartością 91,7 % w przypadku mężczyzn. Kobiety muszą stawić czoła stereotypowym wyobrażeniom dotyczącym ich obowiązków domowych i zdolności do zatrudnienia ⁽⁸⁾. Może to prowadzić do obniżenia liczby kobiet wracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka.

2.7 Ubóstwo dzieci w Europie ⁽⁹⁾ oraz cel polegający na zapewnieniu wdrożenia w całej UE Konwencji o prawach dziecka ⁽¹⁰⁾ to kwestie podstawowe, gdyż w swoim komunikacie Komisja stwierdza, że ubóstwo rodziców i wykluczenie społeczne znacznie ograniczają możliwości i szanse życiowe dzieci; dlatego ogromnie ważne jest, by przerwać zakłętą koło ubóstwa ⁽¹¹⁾.

⁽³⁾ Opieka nad dziećmi w UE w 2006 r., Eurostat/08/172; Bułgaria i Rumunia weszły do UE 1 stycznia 2007 r., wcześniej nie wymagano od nich gromadzenia danych.

⁽⁴⁾ Realizacja celów barcelońskich w zakresie struktur opieki nad dziećmi do osiągnięcia wieku obowiązku szkolnego, COM(2008) 638, Bruksela

⁽⁵⁾ Komunikat Komisji „Demograficzna przyszłość Europy – przekształcić wyzwania w nowe możliwości”, COM(2006) 571 wersja ostateczna.

⁽⁶⁾ Zob. załącznik II do konkluzji prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w Brukseli w dniach 23–24 marca 2006 r.: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/06/st07/st07775.pl106.pdf>.

⁽⁷⁾ Komunikat Komisji „Promowanie solidarności między pokoleniami”, COM(2007) 244 wersja ostateczna.

⁽⁸⁾ Komunikat Komisji „Streszczenie dla obywateli – lepsze przepisy dotyczące urlopu macierzyńskiego promujące godzenie życia rodzinnego i zawodowego” (<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=611&langId=en>); Wspólne stanowisko Platformy Społecznej dotyczące przeglądu dyrektywy Rady 96/34/KE z 3 czerwca 1996 r. w sprawie porozumienia ramowego w sprawie urlopu rodzicielskiego, styczeń 2009 r.

⁽⁹⁾ Komisja Europejska, „Ubóstwo dzieci a dobrobyt w UE – sytuacja obecna i sposób działania w przyszłości”, Luksemburg, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2008.

⁽¹⁰⁾ Konwencja ONZ o prawach dziecka.

⁽¹¹⁾ Komunikat Komisji „W kierunku strategii UE na rzecz praw dziecka”, COM(2006) 367 wersja ostateczna, Bruksela, 2006 r.

2.8 W latach 1986–1996 Komisja utworzyła międzynarodową grupę „Sieć opieki nad dziećmi”, która miała skupiać się na trzech określonych dziedzinach: usługach dla dzieci, urlopach dla rodziców oraz pełnieniu przez mężczyzn roli opiekunów. 40 jakościowych celów, które ustaliła ta sieć, stanowi podstawę kierunków przyszłej polityki w tej dziedzinie. Oznacza to polityczne zaangażowanie UE w kwestię usług na rzecz dzieci i ich celów.

2.9 Sporządzono wiele opracowań, dokumentów dotyczących polityki i analiz, które miały na celu zdobycie większej ilości informacji na temat potrzeb dzieci i rodzin oraz istniejących i możliwych przepisów⁽¹²⁾. Kształcenie małych dzieci i opieka nad nimi były omawiane i analizowane z różnych perspektyw, przedstawionych np. w dokumentach Komisji Europejskiej i jej agencji w ostatnich latach. Perspektywy te obejmują: prawa dziecka⁽¹³⁾, kwestie dotyczące kształcenia⁽¹⁴⁾, obecną sytuację w zakresie opieki nad dziećmi w UE i jej przyszłość⁽¹⁵⁾, symposium na temat potrzeby poprawy kształcenia małych dzieci i opieki nad nimi⁽¹⁶⁾ oraz komponent polityki społecznej polegający na zwalczaniu ubóstwa i wykluczenia społecznego wśród najbardziej narażonych grup dzieci, a także badania i oceny projektów⁽¹⁷⁾.

3. Uwagi ogólne

3.1 W swoim komunikacie z 2006 r.⁽¹⁸⁾ Komisja stwierdziła, że prawa dziecka stanowią priorytet dla Unii i że państwa

(12) *Starting Strong* („Dobry start”), OECD, 2001 r.; *Childcare services in Europe* („Opieka nad dziećmi w Europie”), Foundation Findings, 2009 r.; *Families and childcare services* („Rodziny a usługi w zakresie opieki nad dziećmi”), Eurofound, 2009 r.; *Early Childhood Education and Care key lessons from research and policy makers* („Kształcenie małych dzieci i opieka nad nimi – główne wnioski naukowców i polityków”), NESSE, 2009 r.; *The Provision of childcare services, Comparative review of 30 European countries* („Świadczenie usług w zakresie opieki nad dziećmi – przegląd porównawczy 30 krajów Europy”), Komisja Europejska, 2009 r.; *Child Poverty and well being in the EU* („Ubóstwo dzieci i dobrobyt w UE”), KE, 2008 r.; *Changing Childhood in a Changing Europe* („Zmieniające się dzieciństwo w zmieniającej się Europie”), Europejska Fundacja Naukowa, 2009 r.; *Babies and Bosses* („Dzieci i szefowie”), OECD, 2007 r.; *Education Today, the OECD perspective* („Dzisiejsza edukacja z perspektywy OECD”), 2009 r.; *Tackling Social and Cultural Inequalities through Early Childhood Education and Care in Europe* („Znoszenie nierówności społecznych i kulturowych za pośrednictwem kształcenia małych dzieci i opieki nad nimi w Europie”), Eurydice, 2009 r.; *Out of school care services for school aged children* („Usługi opieki pozaszkolnej dla dzieci w wieku szkolnym”), Eurofound, 2007 r.; *Employment developments in childcare services for school-aged children* („Rozwój sytuacji zatrudnienia w usługach opieki nad dziećmi dla dzieci w wieku szkolnym”), Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy, 2006 r.; Sprawozdanie UNICEF nr 8, *The Childcare Transition* („Transformacje w opiece nad dziećmi”), Florencja, 2008 r.; *Early Matters* („Ważne, by zacząć wcześniej”), Bruksela, 2008 r.

(13) „W kierunku strategii UE na rzecz praw dziecka”, 2006 r.

(14) Komunikat Komisji w sprawie skuteczności i równego dostępu do europejskich systemów kształcenia i szkolenia, COM(2006) 481 wersja ostateczna.

(15) „Usługi w zakresie opieki nad dziećmi w UE – jaka przyszłość?”, Eurofund.

(16) *Early matters* („Ważne, by zacząć wcześniej”), symposium na temat kształcenia małych dzieci i opieki nad nimi, Bruksela, październik 2008 r.

(17) *Tackling social and cultural inequalities through early childhood education and care in Europe* („Znoszenie nierówności społecznych i kulturowych za pomocą kształcenia małych dzieci i opieki nad nimi w Europie”), Eurydice, 2009, *Early Childhood education and care – key lessons for policy makers* („Kształcenie małych dzieci i opieka nad nimi – główne wnioski dla decydentów politycznych”), NESSE, 2009 r.

(18) „W kierunku strategii UE na rzecz praw dziecka”, COM(2006) 367 wersja ostateczna.

członkowskie są zobowiązane przestrzegać Konwencji ONZ o prawach dziecka oraz jej protokołów fakultatywnych, jak również milenijnych celów rozwoju. W marcu 2006 r. Rada Europejska zwróciła się do państw członkowskich, by „podjęły działania konieczne w celu szybkiej i znaczącej redukcji ubóstwa wśród dzieci, dając wszystkim dzieciom równe szanse, niezależnie od ich pochodzenia społecznego”⁽¹⁹⁾. W odniesieniu do omawianego tematu oznacza to stworzenie wszystkim małym dzieciom szans na prawdziwe kształcenie i opiekę, zapewnienie dzieciom w wieku szkolnym zajęć pozaszkolnych zgodnie z ich potrzebami rozwojowymi i sytuacją rodzinną, a także zapewnienie im do wieku co najmniej 14 lat łatwego dostępu do kształcenia i opieki charakteryzujących się elastycznością, wysoką jakością i przystępnymi cenami.

3.2 Tworzenie struktur opieki nad dziećmi daje rodzicom większe możliwości pogodzenia życia zawodowego z życiem osobistym i rodzinnym. Dotyczy to w szczególności kobiet, które w obliczu nieodpowiednich możliwości opieki nad dziećmi są bardziej narażone na rezygnację z pracy, jej niezrealizowanie lub brak możliwości skorzystania z systemu odpowiedniej organizacji pracy, co uniemożliwia im pełną realizację ich potencjału i chronienie rodziny przed ubóstwem. Jest to ściśle związane z problemami demograficznymi, gdyż brak możliwości pogodzenia obu sfer powoduje obniżenie się wskaźnika urodzeń.

3.3 Europejski system prawny, poprzez szereg środków prawnych, zabrania dyskryminacji ze względu na płeć. Jednak kobiety często skracają swój czas pracy lub biorą dłuższe urlopy w celu opieki nad dziećmi, co prowadzi do tego, że mają mniejsze płace i emerytury, oraz do ubóstwa pracujących, zwłaszcza w przypadku rodziców samotnie wychowujących dzieci lub rodzin wielodzietnych. Chociaż skrócony czas pracy jest kwestią osobistego wyboru, może być związany między innymi z brakiem odpowiednich usług dla dzieci.

3.4 Rodzice powinni móc elastycznie podejmować decyzje w sprawie momentu wzięcia urlopu rodzicielskiego oraz łączyć go, jeśli to możliwe, z odpowiednimi formami opieki nad dziećmi. W tym kontekście należy jednak wziąć pod uwagę politykę krajową, priorytety, potrzeby przedsiębiorstw, problemy społeczne i potrzeby dzieci, a zmiany muszą być na tyle trafne, by dostarczyły rozwiązań dostosowanych do specyficznych potrzeb.

3.5 W UE ponad 6 mln kobiet w wieku 25–49 lat twierdzi, że są zmuszone do niepodejmowania pracy lub mogą pracować tylko w niepełnym wymiarze czasu pracy z powodu zobowiązań rodzinnych, z czego ponad jedna czwarta z powodu braku struktur opieki nad dziećmi lub jej kosztów⁽²⁰⁾.

(19) Zob. punkt 72 konkluzji prezydencji z 23–24 marca 2006 r. (odsyłać w przypisie 8 powyżej).

(20) *Childcare services in Europe* („Opieka nad dziećmi w Europie”), Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy, Dublin, 2009 r., s. 9, www.eurofound.europa.eu.

3.6 Łatwy dostęp do kształcenia małych dzieci i opieki nad nimi oraz programów zajęć pozaszkolnych o wysokiej jakości i w przystępnych cenach ma nie tylko kluczowe znaczenie dla zapewnienia dzieciom odpowiedniego środowiska, dostosowanego do ich potrzeb rozwojowych, lecz także umożliwi rodzicom (zwłaszcza kobietom) podejmowanie pracy. Dobrej jakości opieka nad dziećmi ma wpływ na jakość życia i przyszłość dzieci, rodziców, rodzin i społeczności.

3.7 Różnorodne cele strategii UE, dotyczących wdrożenia strategii lizbońskiej i celów barcelońskich, a także sytuacji demograficznej, solidarności międzypokoleniowej, równości szans kobiet i mężczyzn oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym i rodzinnym, można częściowo osiągnąć za pomocą przepisów w dziedzinie opieki nad dziećmi. Należy włożyć więcej wysiłku w stworzenie takich możliwości w trosce o dobro dziecka.

3.8 Wraz ze wzrostem wymogów w zakresie kształcenia i szkolenia, prestiżu i płac, szybko powiększający się sektor usług dla dzieci jest także źródłem coraz większej liczby nowych miejsc pracy dla kobiet i mężczyzn⁽²¹⁾.

3.9 Wiele państw członkowskich opracowało szereg środków służących lepszemu godzeniu życia zawodowego, osobistego i rodzinnego, odzwierciedlających potrzeby krajowych rynków pracy oraz wielorakość tradycji i kultur w Europie. Różnorodne i elastyczne formy opieki nad dziećmi to część szerszej koncepcji, którą tworzą także inne instrumenty w tej dziedzinie, takie jak programy integracji społecznej, elastyczna organizacja pracy, urlopy rodzicielskie i inne. Mają one służyć godzeniu życia rodzinnego, osobistego i zawodowego, ochronie praw dziecka, a ostatecznie – rozwojowi gospodarczemu i społecznemu państw UE.

4. Uwagi szczegółowe

4.1 Opieka nad dziećmi jest w UE szybko wzrastającą i rozwijającą się gałęzią usług o ustalonych normach minimalnych. Potrzeby dzieci ze względu na znaczenie pierwszych lat życia, inwestycje w świadczenie usług takich jak przygotowanie do szkoły i osiągnięcia sukcesów w kształceniu i dorosłym życiu, a także umożliwienie szczęśliwego dzieciństwa, to stosunkowo nowa koncepcja służąca głównie dobru dziecka, ale także wspólnocie i całemu społeczeństwu⁽²²⁾.

4.2 Do niedawna publiczne finansowanie opieki nad dziećmi często skupiało się na potrzebach dzieci w wieku od trzech lat do wieku szkolnego, aby przygotować je do szkoły. Inwestycje w opiekę nad dziećmi muszą jednak być skierowane do

młodszych dzieci i do dzieci uczęszczających do szkoły do czasu ukończenia 14 lat. Oznacza to nie tylko lepszą opiekę w ciągu dnia, gdy rodzice pracują, lecz także zapewnienie wszystkim opieki pozaszkolnej oraz zajęć pozaszkolnych i rekreacyjnych. Dowiedziano, że jest to sposób nie tylko na stworzenie dziecku możliwości bezpiecznego i radosnego spędzenia czasu, ale także na przygotowanie go do dorosłości.

4.3 Kontakty międzyludzkie i rozwijanie systemu wartości to ważny element kształcenia małych dzieci i opieki nad nimi w rodzinie, a także w strukturach formalnych, które je uzupełniają. Są też inne możliwości kształcenia „pozaformalnego”: pozarządowe organizacje dziecięce i młodzieżowe oraz ośrodki dla dzieci i młodzieży, które pomagają w nabyciu umiejętności praktycznych i wspierają proces uczenia się przez całe życie. 70 % wiedzy i umiejętności nabywamy w sposób nieformalny. Należy doceniać i wspierać wszystkie możliwe formy kształcenia.

4.4 W przypadkach szczególnych, tj. dzieci niepełnosprawnych, dzieci z rodzin imigranckich, rodziców z problemami psychicznymi itp., opieka nad dziećmi może sprawić, że dzieci będą mogły pozostać z rodziną, zamiast być od niej oddzielane. Dostępność różnych form opieki nad dziećmi jest bardzo ważnym składnikiem rozwoju społecznego i gospodarczego, a szczególnie ważną rolę odgrywa w obszarach o niekorzystnych warunkach, wśród grup o niekorzystnej sytuacji oraz w rodzinach, które ogólnie znajdują się w dobrej sytuacji. Zapewnienie opieki nad dziećmi może pomóc w rozwiązaniu problemów społecznych, gospodarczych i zdrowotnych, które dotyczą takie rodziny w niekorzystnej sytuacji, oraz w integracji społecznej grup wykluczonych.

4.5 Mając na uwadze Konwencję ONZ o prawach dziecka⁽²³⁾, Komisja powinna przeprowadzić równoległe badania wpływu proponowanych środków na dzieci. Dzieciom należy zapewnić dobrą opiekę i dobre samopoczucie. Dobro dzieci i wartość dzieciństwa na tym niezwykle ważnym etapie życia są bardzo istotne, lecz jednocześnie dzieci stanowią przyszlą siłę roboczą, a brak opieki i wsparcia we wczesnym okresie życia może prowadzić do niepowodzeń w szkole i w przyszłej integracji społecznej.

4.6 Sprawowanie opieki nad dziećmi jest zajęciem, w którym tradycyjnie zatrudnia się głównie kobiety, lecz wskazane jest osiągnięcie równości płci i mieszanego charakteru tego zawodu dzięki zwiększeniu odsetka pracowników płci męskiej. Wysokiej jakości szkolenie, w tym zawodowe, nadzór i zwiększanie prestiżu za pomocą zwiększania wynagrodzeń to środki, które gwarantują lepsze świadczenie usług i większą równowagę płci wśród pracowników.

(21) W ramach strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

(22) Reid P., White D. (Eurofound): *Out of school care services for children living in disadvantaged areas* („Opieka pozaszkolna nad dziećmi mieszkającymi w obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania”), Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg 2007 r.

(23) Konwencja o prawach dziecka, przyjęta rezolucją Zgromadzenia Ogólnego nr 44/25 z dnia 20 listopada 1989 r. i wprowadzona w życie w dniu 2 września 1990 r., zgodnie z art. 49. <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

4.7 Cele barcelońskie zakładają, że do roku 2010 opieką dzienną zostanie objęte co najmniej 33 % dzieci w wieku do 3 lat i 90 % dzieci w wieku od lat 3 do wieku obowiązku szkolnego. Cele te nie obejmują jednak przepisów dotyczących poszczególnych form opieki nad dziećmi. Istnieje pilna potrzeba utworzenia europejskiej platformy, która pozwoli na ich klasyfikację i poprawę w oparciu o zasady jakości, elastyczności, dostępności i przystępności cenowej. Pozostaje jednak pytanie: co stanie się z dziećmi, dla których nie znajdzie się potrzebna opieka? Aby omówić to pytanie i znaleźć możliwe odpowiedzi, potrzebne są badania i bardziej adekwatne dane.

4.8 Jeżeli chodzi o jakość opieki nad dziećmi, istnieje bardzo mało informacji na temat opieki nieformalnej sprawowanej w domach, gdyż wiele zajmujących się tym osób nie posiada odpowiednich kwalifikacji i nie rejestruje formalnie swych usług,

pozostając poza oficjalnymi systemami kontroli. Osoby te nie podlegają również formalnym strukturom zatrudnienia, w związku z czym nie są objęte właściwą ochroną w miejscu pracy. Państwa członkowskie i władze lokalne powinny zobowiązać się do zapewnienia opieki wysokiej jakości we wszystkich możliwych formach. Te nieformalne formy opieki zagrażają także dzieciom. Partnerzy społeczni powinni zabiegać o wprowadzenie regulacji i przejrzystości nie tylko w profesjonalnej opiece nad dzieckiem, lecz również we wszystkich formach domowej, nieformalnej opieki poprzez wspieranie i wymaganie profesjonalnych szkoleń i nadzoru. Zachęty podatkowe powinny przyczynić się do powstania większej liczby struktur wysokiej jakości. Biorąc pod uwagę wysoką liczbę kobiet działających w sektorze opieki, poprawa warunków pracy i podniesienie kwalifikacji w tej dziedzinie przyczyniłyby się do usprawnienia ogólnej strategii UE w tym zakresie ⁽²⁴⁾.

Bruksela, 20 stycznia 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽²⁴⁾ Opinia EKES-u, Dz.U. C 277 z 17.11.2009, s. 102.